

feedback leerkrachten

tournee 2022 def. versie dd 29 juni

Gebaseerd op 24 ingevulde evaluatie formulieren, stand 29.6.2022. Een retourpercentage van 37 % is relatief hoog, waardoor de uitkomsten representatief zijn voor het geheel. Dat bleek ook uit het feit, dat de (cijfermatige) scores van de laatste 5 formulieren de gemiddelde scores niet noemenswaardig meer deden veranderen. Niet elk formulier werd compleet ingevuld, dus niet overal hetzelfde aantal antwoorden. De ingevulde opmerkingen/aanbevelingen zijn woordelijke weergegeven (in rood) Alle ingevulde formulieren zijn ter inzage, resp kunnen kopieën worden opgestuurd!

De waardering voor de voorstelling, de spelers, de opzet als geheel is zeer hoog. De doelen worden 'zeer goed' (75%) tot 'goed' (25 %) bereikt. Dat leidt tot grote voldoening en tot sterke motivatie om volgend jaar opnieuw zo'n tournee te organiseren en om het educatieve aanbod uit te breiden Hieronder eerst de uitkomsten, daarna de conclusies in de vorm van aanpassingen aan de voorstelling

A. ANTWOORDEN OP VRAGEN UIT HET ON-LINE FORMULIER

1. Eerste reacties van de kinderen: Hoe vonden jullie de voorstelling?:

- Een ontzettend goede voorstelling. Goed geacteerd en mooi verhaal
- Boeiende voorstelling. Interactie met publiek. Duidelijke en begrijpelijke teksten voor kinderen. Eenvoudig, maar effectief decor. Als je aan de zijkant zat(rechts)was niet alles goed zichtbaar
- Indrukwekkend
- Mooi. Ontroerend. Knap gespeeld. Veel geleerd over de oorlog. Verdrietig
- Mooi. Eenvoudig, triest. Goed gespeeld
- Indrukwekkend, Leuk, dat leeftijdsgenoten speelden. Mooi, die terugblikken in de tijd. Ongeloof, dat mensen elkaar verraden
- Realistisch. Interessant. Empathisch. Goede verhaallijn
- Erg indrukwekkend.
- Indrukwekkend. Leerzaam. Leuk. Spannend. Afwisselend
- Heel aanspreken voor de kinderen. Zeker omdat het in de vrij directe omgeving van de kinderen afspeelt. Heel goed, dat leeftijdsgenoten meespeelden. De hele klas was echt misstijl tijdens het kijken.
- Mooi. Interessant. Goed gespeeld
- Leuk, dat er gecombineerd werd met filmpjes. Slecht geluid. Bijzonder om mee te maken. Langdradig
- In een woord: geweldig
- Prachtig, indrukwekkend
- Inspirerend. Indrukwekkend. Leuk. Duidelijk verhaal
- Indrukwekkend, knap gespeeld, mooi verhaal, goed verhaal, mooie muziek
- Bijzonder! Veel vragen van de kinderen mbt het verhaal (mooie ingang voor gesprekken! Positief 😊)
- Wat knap gespeeld. Er kwamen veel mooie vragen na de voorstelling, die een insteek gaven voor mooie vervolggelassen in de groep. Soms een beetje lastig om steeds te schakelen tussen film, nu en geschiedenis. Met het boek erbij werd het een mooi geheel na de voorstelling

- Het sprak de kinderen heel erg aan. Interessant, boeiend en leerzaam (zeer actueel i.v.m Oekraïne) De opzet met filmfragmenten en live spelen op toneel was heel vindingrijk. Ook de muziek tussendoor was een verrijking
- De kinderen vonden het interessant en een bijzondere manier van voorstellen: stuk toneel en stuk film
- Indrukwekkend verhaal, mooi, goed gespeeld.
- Mooie beelden, Goed geacteerd. Leuk dat er een huisweerkopdracht in zat (=nagesprek-module)
- Indrukwekkend (in verschillende bewoordingen), sommige stukjes wat lang, vooral de vragen na afloop. De kinderen vonden het onbegrijpelijk hoe sommige mensen kunnen reageren/doen
- Goed gespeeld, knap, dat ze zoveel teksten kunnen onthouden. Ik wist hier niet veel over.
- Betekenisvol. Divers. Interessant. Actueel

2. Waardering spelers

Cijfer Esther:	9-8-9-9-9-9-8-8-6-10-8-8-8-10-10-8-8-9-8-7-9-8-9-8 =	8,5
Cijfer Pieter:	9-8-10-10-9-10-10-8-8-7-10-8-6-10-10-8-8- 8-8-8-8-9-8=	8,6
Cijfer Johanna:	8-8-8-8-9-8-8-8-8-10-8-9-8-10-10-8-8-9-8-10-9-7-8-8=	8,5
Cijfer Grootvader:	8-8-8-8-9-8-9-8-10-10-10-8-8-8-10-10-8-8-9-8-10-9-9-8-8=	8,9
Cijfer Muziek-violist:	9-8-8-8-9-8-7-7-10-10-8-8-5-8-10-8-8-9-9-8-10-9-8-8-8=	8,7

3. Nagesprek:

Welke onderwerpen hebt u behandeld? En in hoeverre vindt u die geschikt, voor deze leeftijdsgroep? Niet altijd werd een waarderingcijfer ingevuld, alleen ja/nee.

Voorzover wel ingevuld was dat gemiddeld **8,9**

1. Wat is oorlog: **23 x ja, 1 x nee**
2. Angst voor de ander: **17 x ja, 7 x nee**
3. Vooroordelen: **20 x Ja, 4 x nee**
4. Verraad: **21 x ja, 3 x nee**
5. Goed en slecht in de oorlog: **23 x Ja, 1 x nee**
6. Religie: **18 x ja, 6 x nee**
7. Anders zijn/identiteit: **20 x ja, 4 x nee**
8. Betrokkenheid/verantwoordelijkheid **18 x ja, 6 x nee**
9. Minderheden:: **21 x ja, 3 x nee**

Opmerkingen/verbeteringssuggesties: zie onder

4. Voorstelling:

Algemene waardering: 8-8-9-9-8-9-7-8-8-9-8-8-8-6-10-10-8-9-8-8-8-8-9-8= **8,8**

Duur voorstelling:: **19 x goed, 5 x te lang**

Het is erg moeilijk om voor dit soort projecten subsidie te verkrijgen. De totale kosten per kind voor voorstelling + boek bedragen E 23,- (8,- resp 15,00) Hoe hoog zou de eigen bijdrage max kunnen zijn? 8,50-6,50-6,50-7,50-7,50-7,50-7,50-7,50-7,50-8,50-6,50-10,-6,50-7,50-6,50-7,50-7,50-7,50- 8,50-8,50-7,50-6,50-6,50-6,50-7,50= **E 7,33**

Opmerkingen/verbeteringssuggesties: zie onder

5. Boek:

Algemene waardering : 8-8-9-8-8-8-10-9-9-9-9-10-8-8-7-10-8-7-8= **8,3**

Begrijpelijk, goed leesbaar voor de kinderen?: 8-8-9-8-8-8-ja-ja-ja-10-9-10-prima-zeker- helemaal -ja- goed-7-helemaal goed-9-9= **8,3**

Snappen de kinderen de werking van de AV-link?: 6-6-7-6-ja-ja-ja-ja-10-9-ja-ja -ja-nee-ja-ja-7= **7,3**

Hoe groot is de kans, dat ze het boek gaan lezen?: 50%-50%-50%-7-50%-50%-20%-70%-80%-70%-80%-80%-60% - 80%-20%-75% - 80%-50%-70% **58 %**

Opmerkingen/verbeteringssuggesties: zie onder

6. Doel:

Onze doelen zijn om kinderen bewust te maken

1. van de verschrikkingen van een oorlog en van de noodzaak om die te voorkomen
2. van het proces van vooroordelen-uitsluiting-racisme- vernietiging, met name van minderheden, niet alleen toen, maar ook nu In hoeverre vindt u dat wij daarin geslaagd zijn?: **18 x zeer goed, 6 x goed**

Opmerkingen/verbeteringssuggesties: zie onder

7. Aanbeveling:

Wij willen dit aanbod van voorstelling+boek in 2023 herhalen. Kunt u een korte aanbeveling aan uw collega doen? **Zie onder**

8. Uitbreiding aanbod:

Wij willen de voorstelling niet alleen koppelen aan het boek, maar ook aan een bezoek aan een herinneringsplaats uit de oorlog. Bijvoorbeeld: Kamp Westerbork, erebegraafplaats, kindermemorial in Rotterdam, herdenkingsmonument, verzetsmuseum, ed. **Vindt u dat een goed idee en zou u met uw klas daaraan meedoen?:**

15 x ja, 5 x nee

1a. opmerkingen/verbeteringssuggesties bij diverse vragen

3. Nagesprek: De aangehaalde thema's zijn allemaal van toepassing op de toekomst van onze kinderen. Om hierover het gesprek aan te gaan is ontzettend belangrijk. Zeker ook wat hun eigen positie hierin is - We hebben de afgelopen tijd veel over deze onderwerpen gesproken. Niat alles precies volgens deze handleiding, maar vaak heb ik de voorstelling nog even aanghaald bij de andere lessen. In onze leesmethode hadden wij het bijvoorbeeld over vooroordelen gehad. Hier heb ik naar de voorstelling teruggekoppeld - Nabespreking was bij ons niet mogelijk, misschien goed om dit direct in de zaal te doen met deze onderwerpen

4. Voorstelling:

- 1 uur is lang genoeg
 - de video's zouden beter gefilmd kunnen worden, dan aan overgangen van toneel naar video
 - beeldfragmenten kwamen niet altijd overeen met het geluid, beeld werd te vroeg gestart
 - ik zou de voorstelling korter op 4/5 mei plannen i.p.v. in maart,
 - het geluid viel vaak uit, daar konden de spelers niets aan doen, knap dat er doorgespeeld werd, was de reactie van de kinderen
 - geluid was niet altijd even goed. De violist konden we niet verstaan. De kinderen vonden het aan de lange kant
 - Wat jammer was, dat andere scholen (leerkrachten en kinderen) steeds door de voorstelling heen praatten
- De vragenstelling na de voorstelling in een andere vorm. De vragen waren nu niet altijd gericht op de
- voorstelling en voor een aantal kinderen duurde dit te lang –
 - Ik denk, dat in de voorstelling alleen het toen voldoende is. En van daaruit in de klas de koppeling maken naar het nu –
 - Goed neergezet door de acteurs. Wel duidelijke afspraken maken hoeveel vragen er gesteld mogen worden. Als het te lang duurt worden de kinderen onrustig–
 - De voorstelling duurde niet echt te lang, maar de spanningsboog van de kinderen in deze leeftijd is niet zo lang-
 - Leuk, dat de kinderen na afloop vragen mochten stellen –
 - Een goede gelegenheid om een theater van binnen te zien. De voorstelling maakt, dat de oorlog bespreekbaar wordt
 - De meeste kinderen zijn zich bewust van dit fenomeen (racisme, ed) ze delen er hun mening bewust over
 - Door het meespelen van leeftijdsgenoten gaat het echt leven
 - Alles was okay, de leerlingen en leerkrachten hebben genoten van een boeiende voorstelling
 - De voorstelling was qua duur precies goed, kinderen konden aandachtig blijven kijken
 - Probeer niet teveel tegelijk aan te pakken, ik heb het nagesprek uitgesmeerd over een aantal momenten en heb er weken na de voorstelling nog steeds af en toe aan gerefereerd

5. Boek:

- Zeker goed leesbaar, de kinderen gingen echt op zoek, naar onderdelen, die ze gezien hadden en die ze aantrok
- De AV-link snaptten ze niet gelijk, maar de kinderen hielpen elkaar
- 2 boeken per klas i.p.v. 1per kind, misschien het boek voorafgaand lezen
- een aantal kinderen zijn geen lezers, die zullen het boek niet uit zichzelf gaan lezen, de meesten gelukkig wel
- De leerlingen hebben de voorstelling al gezien, dus ze zouden minder gauw het boek nog eens lezen
- Ik denk dat de kinderen het boek interessanter gevonden hadden, wanneer er andere verhalen in stonden dan het script
- Knap hoe de oorlog gekoppeld is aan het “nu”. De rol van opa was vaak niet goed te verstaan
- De kinderen waren erg enthousiast over het feit, dat ze allemaal een boek kregen. Er zijn 2 kinderen, die het boek op school lieten. Ik denk omdat hun interesse in in geschiedenis minder is. De extra informatie over WOII in het boek was ook een interessante toevoeging –

6. Doel:

- Punt 1 (van de verschrikkingen van de oorlog en de noodzaak om die te voorkomen) zou denk ik nog sterker naar voren kunnen komen Zie mijn opmerkingen eerder. Punt 2 (van het proces van vooroordelen, uitsluiting, racisme etc toen en nu) is zeer goed geslaagd

7. Uitbreiding aanbod:

- Dat is zeker mooi. In Apeldoorn zou ik dan het herdenkingscentrum bij het Apeldoornsche bos willen adviseren

8. Aanbevelingen aan collega's:

- De voorstelling spreekt aan en het boek maakt, dat ze de voorstelling, de geschiedenis nooit vergeten. Waardevol!
- Deze voorstelling staat dicht bij de leerlingen, doordat leeftijdgenoten meespelen. Er is tussendoor veel informatie over het verloop van de 2^e wereldoorlog. Het verhaal is aangrijpend, maar nergens te zwaar gebracht. De muziek is heel aanvullend in het verhaal
- Een inspirerend verhaal, dat aansluit op de actualiteit. Het laat kinderen kennis maken met de ervaringen uit de 2^e wereldoorlog en koppelt deze aan de tijd van nu.. Tevens maken kinderen op deze manier ook kennis met het theater.
- Een heel indrukwekkende voorstelling vanuit het perspectief van een kind. Ook laat het zien hoe de oorlog doorwerkt in een mensenleven. Het is een heel mooi instrument om een heel scala aan onderwerpen bespreekbaar te maken. Het verhaal moet blijven klinken
- Indrukwekkend verhaal wat het gesprek over de oorlog een stuk beeldender maakt
- Doordat de kinderen kijken naar een voorstelling waarin leeftijdsgenootjes meespelen, wordt het nagesprek geen “moetje”, maar meer een vanzelfsprekendheid. Hoe zou jij reageren? Wat zou jij doen, etc?
- Hele mooie voorstelling. Zeer de moeite waard voor kinderen van deze leeftijd
- Ik had persoonlijk iets meer verwacht , dat er gespeeld zou worden hoe de wereld er destijds uitzag (zoals gedaan werd met het rondbrengen van het verzetskrantje bijvoorbeeld) Dat maakt het nog indrukwekkender, denk ik, dan enkel de verhalen uit de oorlog
- Deze voorstelling is de moeite waard, omdat hij kinderen de een kijkje geeft in de dagelijkse waarheid van de Tweede Wereldoorlog. Hoe leeftijdsgenoten zich in een tijd van oorlog bewegen, wat er door hun hoofd gaat. Met het speciaal uitgebrachte boek erbij is het voor de kinderen extra waardevol! -

B. CONCLUSIES / AANPASSINGEN AAN DE VOORSTELLING

- Bij zulke positieve reacties moet je de voorstelling laten zoals hij is. Wel waar mogelijk op punten verbeteren
- Er werd (boven verwachting) door iedereen gebruik gemaakt van de module nagesprek. Op de vraag over "uitbreiding aanbod" werd positief gereageerd (80 % van de reflectanten op die vraag) . Veel scholen blijken er uit eigen beweging al een project over WOII omheen maken, met de voorstelling als kern of als afsluiting . Daarom gaan we volgend jaar uitbreiden met:
 - a. aanbod bezoek aan een "plaats van herinnering", in de omgeving, aansluitend aan de voorstelling en andere suggesties voor praktische activiteiten , o.a. voor actieve bijdragen door kinderen aan de plaatselijke 4 mei herdenking
 - b. educ. module democratie(met als inleiding de situatie hoe in Duistand de democratie buiten spel werd gezet e d enaziterreur en jodenvervolg vrij spl kregen. Ook beelden hoe de kinderen daarin erden betrokken ca meegezogen. Met originel le filmbeelden uit die tijd. Rechtsstreeks verband met de voorstelling. Directe verbinding met de actualiteit en het belang van actieve democratie participatie
 - c. educ. module "vredesvaardigheden" (conflicthantering) met praktische oefeningen, rollenspelen in de klas met instructiefilmpjes, waarin de kinderen uit de voorstelling het rollenspel inleiden (idem)
 - d. uitbreiding "nagesprek" tot een bredere evaluerende modulen, met o.a. gebruik van het boek als leermiddel (ook de 'kadertjes')NB b.+ c. i.s.m. kennisinstituut "de vreedzame school"

- De werking van de AV-module wordt uitstekend uitgelegd door Esther in het laatste filmpje van het nagesprek. Dat zullen we extra benadrukken
- Twee filmpjes en 2 scenes met de grootvader worden iets ingekort, om de voorstelling iets te bekorten. O.m. de opsomming van de minderheden in de voorlaatste scene
- Van de mogelijkheid tot vragen stellen na de voorstelling door de kinderen uit de zaal werd in vrijwel alle voorstellingen veel gebruik van gemaakt. Dat was leuk en vonden we zeer waardevol. Zegt ook iets over de betrokkenheid, maar duurde vaak te lang. Gaan we beperken tot 10 a15 min. Bij veel voorstellingen werden telkens dezelfde vragen gesteld. Dat gaan we voorkomen, door de kinderen/spelers zich zelf voor te laten stellen en daarin die informatie (hoe oud zijn jullie? Krijgen jullie vrij van school?) gelijk te verwerken. Verder zullen zij aan de kinderen in de zaal open vragen gaan stellen over hoe zij de voorstelling qua inhoud ervaren hebben
- Vasthouden aan een boek voor elk kind, omdat het een prima leesstimulans is, de beleving van de voorstelling verdiept en de educatieve boodschap beklijft. We doen geen concessies aan de uitvoering van het boek (de 'bewaarkwaliteit' is een deel van de waarde)
- Aan het boek 4 bladzijden toevoegen en (andere) oorlogsverhalen toevoegen. Ook een link toevoegen naar de podcastserie 'Echo's uit de oorlog'
- Bij selectie van nieuwe spelers Esther en Pieter ervoor zorgen dat ze qua postuur en kleding meer 'look a likes' zijn van de Esther en Pieter in de filmpjes(flashbacks) zodat duidelijk is, dat het geen andere kinderen zijn
- In 4 van de ca 32voorstellingen was enig rumoer, of zaten zelfs leerkrachten onderling te praten of gingen kinderen naar de WC (volgden elkaars voorbeeld) Soms ook uit onbekendheid met 'theater' (ca 92 % was nog nooit in een theater) of denken, dat het een bioscoop is, waarin de film toch wel doordraait.... Dit ondervangen door leerkrachten te vragen of zij en begeleiders verspreid gaan zitten in de zaal en kinderen tijdig 'bijsturen'. Verder zal de grootvader aan het begin van de voorstelling hier op speelse wijze op attenderen (zonder, dat het een "waarschuwing vooraf wordt")

Terwijl hij op Johanna wacht...loopt zoekend rond.... hebben jullie haar gezien?...zonder haar kan de voorstelling niet beginnen ...misschien praat ze nog even met iemand of is ze naar de WC, want ja tijdens de voorstelling kan dat allemaal niet.. Johanna is mijn kleindochter, ze vroeg of ze even langs kon komen i.v.m. een werkstuk over de oorlog...nou ja, nu we toch even op haar moeten wachten kan ik jullie gelijk iets vertellen over de omgeving , waar het verhaal zich afspeelt.... En ongemerkt is de voorstelling dan al begonnen en blikt Johanna daar een onderdeel van te zijn..

NB In 28 van de 32 voorstellingen werd ademloos geluisterd...

- Na afloop van de voorstelling in de foyer gelegenheid bieden om het dansje uit de voorstelling te leren
- Bij de eerste 2 , 3 voorstellingen liep het geluid(soms) niet lekker. Ook niet bij een invaller-technicus. Dat volgende keer voorkomen. Bij 1 filmpje/flashback waar P&E elkaar briefjes schrijven zit teveel volumeverschil tussen sommige delen. Dat herstellen